

4

Gepolariseerd
gespreks-
onderwerp

8

Abraham erft
de wereld

11

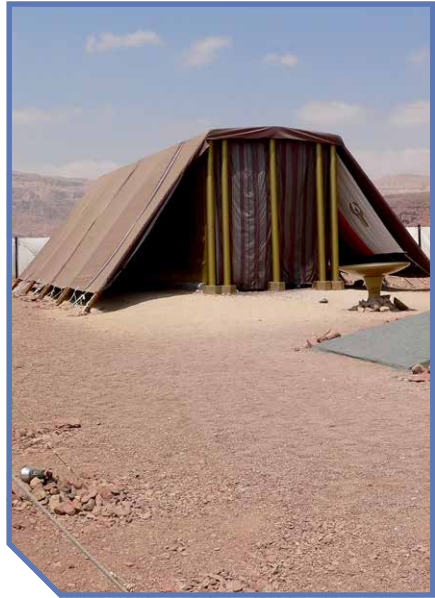
Een opvallende
vogel

jaargang 70
nummer 1
januari 2025

Israëlmagazine

verbonden

Bij de foto op de voorpagina:

De foto op de voorpagina laat een model van de tabernakel zien, zoals die in de Timna vallei ten toon is gesteld. God wilde op weg naar Kanaän temidden van zijn volk wonen. We lezen in Exodus 25: 8-9 dat Mozes de opdracht kreeg om de tent (*ohel*) of ontmoetingtent (*misjkan*) te bouwen. Af en toe daalde God in een wolkkolom naast de ingang van de tent neer om met Mozes te spreken. Het volk richtte zich dan in aanbidding voor de tent neer en kreeg dan via Mozes de instructies van God te horen. In Numeri 7 wordt de inwijding van het heiligdom (*miqdasj*) verteld.

Ik ben de HEERE, uw God,
Die u uit het land Egypte,
uit het slavenhuis, geleid heeft.

Exodus 20 : 2

Verbonden is een uitgave van het deputaatschap Kerk en Israël van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. Aan Verbonden ligt de visie ten grondslag dat kerk en Israël diep en voorgoed verbonden zijn. Het blad biedt bezinning op kerk, Israël en jodendom en de ontmoeting hiertussen. Het deputaatschap is een van de partners in het Centrum voor Israël studies (CIS). Een door het CIS uitgezonden Israëlconsulent geeft in Jeruzalem gestalte aan deze ontmoeting en doet hiervan in Verbonden geregeld verslag.

inhoud

Kanarie in de kolenmijn	3
(S)preken over Israël	4
Een geestelijke strijd?!	6
VN-resolutie 181	7
Abraham erft de wereld	8
Het zijn de joden wel...	10
De nationale vogel	11
Bewogen hart in oorlogstijd	12

actueel

Lieuwejan van Dalen

Kanarie in de kolenmijn

De laatste jaren is er een flinke toename van antisemitisme in Europa. Na de aanslagen van Hamas in Israël is er ook in Nederland veel vaker rabiante Jodenhaat te zien. In veel gevallen is bovendien wat antizionisme wordt genoemd, niets anders dan antisemitisme in een politieke verpakking.

Antisemitisme moet niet alleen krachtig weersproken en bestreden worden omdat het in zichzelf verwerpelijk is. Er is nóg een reden die ons allemaal dringt tot waakzaamheid en daadkracht. Ik doel op het principe van 'de kanarie in de kolenmijn'.

Vergiftiging

Jaren geleden was er via de publieke omroep een documentaireserie over antisemitisme in Europa te zien. De Joodse journaliste en programmamaker Hanneke Groenteman (geb. 1939) ging verschillende Europese steden langs om Joden te interviewen over hun toekomstperspectief en gevoel van veiligheid. Toen was al duidelijk dat in landen als Engeland, Frankrijk en Nederland steeds meer antisemitische incidenten plaatsvonden. De documentaireserie heette *De kanarie in de kolenmijn*. Dat verwijst naar een eeuwenoude uitdrukking uit de mijnindustrie. Mijnwerkers namen kanaries mee de mijnen in als een vroegtijdige waarschuwing voor de aanwezigheid van giftige gassen. Als de kanarie flauwviel of stierf, was dit een signaal voor mijnwerkers om zichzelf in veiligheid te brengen. Het was dwaas om zo'n overduidelijk voorteken te negeren! Veel gifgassen zijn onzichtbaar, maar wel dodelijk. Een bekend voorbeeld is koolstofmonoxide – een levensgevaarlijke sluipmoordenaar!

Signaal

De kanarie in de kolenmijn signaleert 'gevaar' of 'alarm'. Denk niet: het zal wel loslopen. Nee: alle signalen staan op rood. Dat is onder meer gebleken in de tijd van het nationaalsocialisme. In het spoor van de Joden werden ook tal van anderen slachtoffer van de nazi's: homoseksuelen, mensen met een verstandelijke en/of lichamelijke beperking, politieke tegenstanders, Roma en Sinti. Van de laatste groep werden bijvoorbeeld 400.000 mensen gedood in nazi-Duitsland.

Kortom: als de Joden in toenemende mate belaagd worden, is er iets gaande wat niemand mag onderschatten!

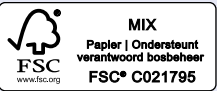
OIDAC

Wel eens van het OIDAC gehoord? Dat staat voor: *Observatory Intolerance and Discrimination Against Christians*. Hun laatste jaarrapport stelt dat er duizenden haatmisdrijven tegen christenen in Europa zijn geconstateerd. Alleen al in Frankrijk vonden er meer dan 1000 zulke misdrijven plaats. In het Verenigd Koninkrijk werden er 700 geregistreerd. Intolerantie jegens en discriminatie van christenen nemen toe in het Avondland. Denk aan vandalisme, ontheiliging van kerken of andere christelijke plaatsen, brandstichting, bedreiging en fysiek geweld. Het gaat van pesten op het werk tot het verlies van een carrière of dienstverband. Als de haat tegen Joden oploait, is christenvervolging een stap dichterbij gekomen. «

colofon

Commissie van redactie: ds. A. Brons, drs. L. van Dalen, dr. C.M. van Driel, dr. A.J. den Heijer
Eindredacteur: C.M. van Driel, e-mail: cmvdriel@solcon.nl
Website: www.kerkenisrael.nl
Contact deputaten Kerk en Israël: e-mail: info@kerkenisrael.nl
Administratieadres: Landelijk kerkelijk bureau van de Chr. Geref. Kerken, Ghandistraat 2, 3902 KD Veenendaal, Postbus 334, 3900 AH Veenendaal, tel.: (0318) 582350 fax (0318) 582351, e-mail: adressenbeheer@cgk.nl
Penningmeester: P.A.J. Pruijssers, e-mail: penningmeester@kerkenisrael.nl, tel.: (0416) 85 12 96, Bankrekeningnummer: NL19 INGB 0000 3652 71, t.n.v. Dep. Kerk & Israël Chr. Geref. Kerken te Veenendaal

Voor legaten en schenkingen kunt u contact opnemen met de penningmeester, hij geeft ook gaarne informatie over diverse aan te bevelen projecten.

Brandofferaltaar

Zowel in de voorhof van de tabernakel als van de tempel heeft een brandofferaltaar gestaan. Op de foto zien we een model van dit altaar bij de tabernakel. Een brandoffer was meestal een stuk vee, zoals een lam. In Leviticus 17:11 staat dat God ons zelf het offer geschonken heeft wat wij mogen brengen: 'Want het leven van het vlees is in het bloed, en Ik heb dat Zelf voor u op het altaar gegeven om voor uw leven verzoening te doen. Want het is het bloed dat door middel van het leven verzoening bewerkt.' De Talmoud vertelt dat na de verwoesting van de tempel het gebed en het bestuderen van de Torah in de plaats van het offer is gekomen. De kerk verwijst dan naar het offer dat Jezus gebracht heeft.

Joodse symbolen

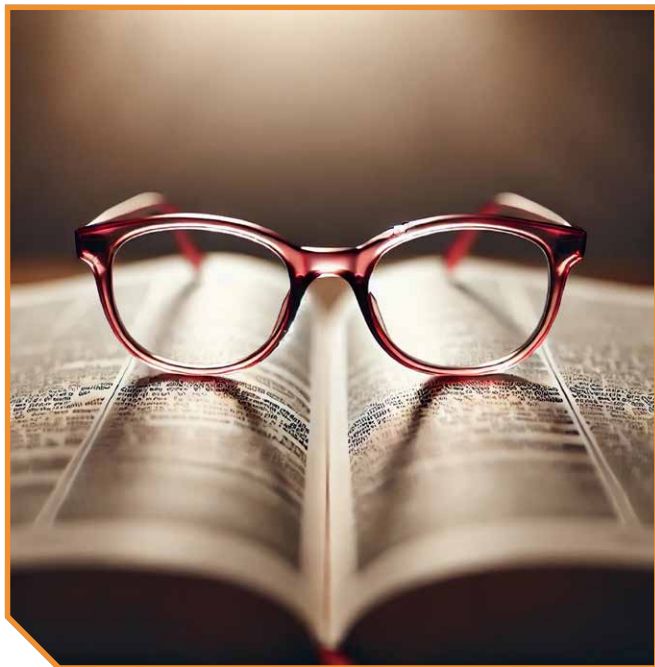

(S)preken over Israël

Niet eerder is Israël in de levens van u en mij zo'n gepolariseerd gespreksonderwerp geweest. Ik voel de polarisatie vooral op mijn social media. Door mijn werk bij Nes Ammim heb ik contacten bij zowel uitgesproken voorstanders van Israël als ook bij organisaties die zich kritisch tot Israël verhouden. Om mij hier tussen te verhouden, met de ervaringen die ik uit Israël meeneem, vind ik ronduit ingewikkeld. Op het nieuws sijpelt de polarisatie ook regelmatig door. Ik merk om mij heen dat de meeste mensen het onderwerp echter wat mijden. De polarisatie is een goede lakmoesproef voor hoe we met hete hangijzers omgaan in de kerk. Kunnen we blijven (s)preken over ingewikkelde dingen in een diverse gemeenschap als de kerk? En hoe dan? Zes adviezen.

1: Blijf niet hangen in freeze, flight, fight

We hebben een natuurlijke 'freeze, flight, fight' houding als het om lastige onderwerpen gaat. Freeze zou dan betekenen: we doen net alsof het probleem er niet is en doen zoals altijd. Flight: je geeft niet langer bepaalde Psalmen op en leest geen teksten meer waar Israël aan de orde komt. Of fight: je gaat een standpunt verdedigen, de confrontatie aan en zoekt de teksten er juist op uit. Maar ook in spannende onderwerpen is het lavend als de kerk een plek is waar je dingen naast elkaar kunt zetten en de predikant mensen als een gids aan de hand neemt langs de verschillende standpunten. Niet oppervlakkig, maar vanuit het besef dat we als mens een beperkte blik hebben en een beperkt kennen. Zo komen we tot de eer aan God, die alles overziet en in Zijn handen heeft. Als spreker heb je daarin allerlei mogelijkheden om nuance aan te brengen, vragen op te werpen en verbinding te zoeken met je hoorder.

(beeld: Al-Dall-E)

2: Ken je hoorder

Wie zijn die hoorders? Is het een kerkelijke gemeente, divers, maar gepokt en gemazeld in het horen van de naam Israël? Ook daarin zal een heel spectrum zijn van mensen die onvoorwaardelijk achter Israël staan, tot mensen die schoon genoeg hebben van alles wat met Israël te maken heeft. Je hebt in de gemeente echter wel een gemeenschappelijke basis, die je met mensen van buiten de gemeente niet hebt.

In een gewoon gesprek heb je meer ruimte om te peilen waar de hoorder staat dan als je een preek houdt, met 1 hoorder is het eenvoudiger dan bij 100. Toch is het belangrijk om je oor te luister te leggen bij hoe het binnenkomt. Ook vanaf een preekstoel zijn daar mogelijkheden voor. Zoek het gesprek onder de kansel. Of stel vragen vanaf de kansel.

3: Blijf authentiek

Het is een kracht om je kwetsbaarheid te tonen in dit grote wereldgebeuren. Onderken wat het met je doet, maar praat niet met iedereen mee. Blijf bij de tekst van de Bijbel en bij je geloof. Als dit schuurt bij anderen, kan het een mogelijkheid zijn om uitleg te geven. Als dit verzet oproept, onderga het. We moeten niet angstig zijn om te lijden om Christus' wil. Als het dienen van de God van Israël niet populair is, dan betekent het nog niet dat we daarvoor terug moeten schrikken.

4: Onderken de zonde

De Bijbel is geen boek waarin Israël als een trouw volk wordt afgeschilderd. Juist in de Bijbel zelf zijn allerlei aanknopingspunten te vinden om met de actualiteit om te gaan. De rauwe werkelijkheid van nu is vaak ook de rauwe werkelijkheid van de Bijbelse tijd. God is daarin degene die trouw is voor zondige mensen. Wellicht is de terughoudendheid die we kunnen voelen om over Israël te spreken, ook wel een signaal dat we aan iets raken wat dichtbij ons menselijke bestaan komt. Misschien is die terughoudendheid wel zo diep dat we niet zo graag over de God van Israël spreken, omdat we

Rouwende Israëli's (foto: GPO)

een Bijbelse bril afgedaan hebben en een roze bril op hebben gedaan. Dan heeft ons geloof wel een realiteitscheck nodig door middel van de actualiteit. En komen we erachter hoe de verhoudingen ook alweer liggen tussen God en mensen. Wij staan als feilbare mensen tegenover een onfeilbare God, die toch met ons verder wil. Als we dat van Israël niet kunnen accepteren, dan komt dat als een boemering terug op de kerk. Dat is geen boodschap waar we ons voor hoeven te schamen, maar waarin het Evangelie juist des te ster-

met de rode draad van de Bijbel? Daarin kan je Israël er niet uitsnijden. Tegelijk kun je ook onmogelijk warm lopen voor oorlog en verderf. Je kunt vol verlangen uitkijken naar de dag dat Jezus terugkomt en als Vredenvorst Zijn shalom werkelijkheid zal laten worden, maar we mogen ons ook niet onttrekken aan de opdracht om hier en nu al vrede stichters te zijn en in Zijn voetspoor te gaan. Vereenvoudiging van die boodschap, of simpelweg losse teksten strooien die daar niet mee stroken, moeten we niet doen.

Je kunt Israël niet uit de rode draad van de Bijbel snijden

ker naar voren komt. Als mensen lopen we nu eenmaal liever om het water heen en houden we onze voeten droog. Maar in het geloof moet je dwars door het water heen, anders kun je nooit aan de overkant komen.

5: Trek Bijbelse lijnen

Er zijn mensen die zich nu verliezen in eschatologische vergezichten, profetieën die mooi zijn of je doen hui-veren, of tenenkrommende verbanden leggen tussen bepaalde uit hun verband gehaalde teksten en de actualiteit. Bevraag je eigen geloof, verdiep je in de plek van Israël in Gods plan, en blijf bovenal dichtbij wat de Geest ons aanreikt in de Bijbel. Hoe verhoudt wat je zegt zich

6: Huil met hen die huilen

Jona werd bestraft omdat hij zich meer zorgen maakte om een plant dan om de inwoners van Ninevé. Bad Abraham ook niet voor de mensen van Sodom? Ik snap dat voor veel mensen de oorlog gevoelsmatig verder weg is dan voor mij, omdat ik er gewoond heb. Maar ik merk dat veel aandacht naar discussies gaat, maar dat er weinig met compassie gebeden wordt. Welke weg wijst Christus ons? Zegt Paulus ons in zijn voetspoor niet 'huil met de huilenden' (Rom. 12:15)? Hebben we niet juist een ontzettend sterk getuigenis als we vol compassie bidden voor de gijzelaars, voor de mensen die slachtoffer worden, voor vrede voor Jeruzalem, het Joodse volk en de broedervolken daaromheen? Niet te vergeten onze christelijke broeders en zusters? En zelfs voor onze vijanden? Laat je hart niet verharderen, en zie Gods schepselen die Zijn redding nodig hebben, dichtbij en ver weg. «

Een geestelijke strijd?!

Als Centrum voor Israël Studies krijgen we regelmatig de vraag: Hoe moeten we deze oorlog nu duiden? Als antwoord op deze vraag hoor je regelmatig: 'De oorlog in Israël is geen gewone oorlog, maar het is een geestelijke strijd.' In deze bijdrage wil ik daar op reflecteren.

In Gen. 3:15 zegt de HEERE tegen de slang: 'En ik zal vijandschap teweegbrengen tussen u en de vrouw, en tussen uw nageslacht en haar Nageslacht'. Sommigen zien hierin een verwijzing naar de geestelijke strijd die Israël moet voeren. In hun ogen is de oorlog met Hamas een hoofdstuk in een eeuwenoude, maar ook eschatologische strijd die Israël moet voeren als volk dat geroepen is om een licht te zijn onder de volken.

Wat vaak opvalt is dat wie op deze manier naar het huidige conflict kijkt, erg zwart-wit is in de duiding ervan. Je bent voor of tegen Israël, en als je niet voor Israël bent, dan ben je tegen. Kritische vragen worden al snel geïnterpreteerd als gebrek aan loyaliteit ten opzichte van Israël.

Directe link?

Maar kun je zo één op één Israël verbinden met de vrouw en haar Nageslacht? Vanuit een christelijk perspectief wordt deze tekst gelezen als een verwijzing naar de Messias die zal komen om de slang te vermorzelen. En deze Messias is inderdaad uit Israël voortgekomen. Tegelijkertijd is het zo dat er nergens in Genesis een directe link wordt gelegd tussen het nageslacht van de slang en een bepaalde persoon of groep mensen. Sterker nog, als Kaïn geboren wordt, zegt Eva: 'Ik heb een man van de HEERE gekregen' (Gen. 4:1). Terwijl later zal blijken dat de lijn van Gods belofte niet via Kaïn loopt, maar via Seth (Gen. 4:25).

Op dit punt is het goed om naar de huidige situatie te kijken. De aanval van 7 oktober 2023 is geïnspireerd door een ideologie die uit is op de vernietiging van Israël. Deze ideologie en de uitvoering daarvan in de praktijk horen bij de werkwijze van de tegenstander van God. Maar bevindt de staat Israël zich daarmee automatisch aan Gods kant? Op dit punt stellen onder andere Palestijnse christenen kritische vragen. Zij worstelen met de duisternis aan Israëls kant. En er zijn ook genoeg Israëli's die bijzonder kritisch zijn op hoe de huidige regering omgaat met de Palestijnen.

Frontlijnen

Zou het kunnen dat de geestelijke strijd zich afspeelt langs lijnen en fronten die minder scherp en duidelijk afgebakend zijn? Recent las ik een bijdrage van kardinaal Pizzaballa, de leider van het Latijnse patriarchaat (de Rooms-Katholieke kerk) in Jeruzalem. Hij zegt in zijn bijdrage dat hij de indruk krijgt dat de verschillende religieuze gemeenschappen weer een soort eilanden geworden zijn, waardoor er nauwelijks een dialoog mogelijk is. Ook zegt hij dat, uitzonderingen daargelaten, geestelijk leiders nauwelijks iets anders zeggen dan politieke leiders. Geloof is ook iets dat ons moet veront-rusten en opschudden. God roept op om naar de ander te kijken als een schepsel die ook gemaakt is naar Gods beeld. Juist in een oorlog wordt de ander zo gemakke-

Deelnemers cursus Schechter Institute tijdens een bezoek aan een christelijke gemeenschap

lijk ontmenselijkt. De Israëli's worden afgeschilderd als wraakzuchtige mensen, terwijl in Gaza alleen maar terroristen wonen. Is deze ontmenselijking van de ander onderdeel van de geestelijke kant van het conflict?

Jacob en Ezau

Welke woorden en beelden we kiezen, heeft impact op hoe we naar dit conflict kijken. Wie dit conflict beziet vanuit de genoemde interpretatie van Genesis 3, zal vooral benadrukken dat dit conflict niet kan stoppen, want de strijd tussen het nageslacht van de slang en het Nageslacht van de vrouw zal doorgaan tot de wederkomst.

Ik zou een ander beeld uit Genesis voor willen stellen om dit conflict te duiden. In Genesis lezen we over het conflict tussen Ezau en Jakob, die allebei hun eigen fouten hebben. Maar na zoveel jaar vindt er wél verzoening plaats (Gen. 33:4). Het is mijn verlangen en gebed dat dit ook hier in het land Israël gaat gebeuren. Wat daarvoor nodig is, is alleen bekend in de hemel, maar hier op aarde is het onze roeping om te zoeken naar vrede.

Ontferming

Is dat naïef? Misschien wel. Wie verder leest in het Oude Testament, weet ook dat ondanks de verzoening tussen Ezau en Jakob, het nooit heeft geboterd tussen hun nakomelingen. Tijdens de reis naar Kanaän weigerde Edom om Israël door te laten (Num. 20:21, Richt 11:17). Saul en David vochten met dit volk (1 Sam. 14:47, 1 Kon. 11:15). Obadja beschrijft het komende oordeel over Edom vanwege het geweld tegen Israël. Toch wil ik de hoop levend houden dat men hier de weg naar vrede weet te vinden, hoe moeilijk en pijnlijk dat ook zal zijn. Tot slot, het simpel indelen van de strijdende partijen in dit conflict in zwart en wit, goed en kwaad, helpt niemand verder. Goed en kwaad lopen in deze wereld door elkaar heen, zelfs tot in ons eigen hart aan toe. Daarom is het beter om met de ogen van de Heere Jezus naar zowel Joden als Palestijnen te kijken, met een hart vol ontferming en met oog voor hun noden. «

Andries Knevel

VN-resolutie 181

Of het verstandig was, weet ik niet, maar op 29 november plaatste ik deze tweet op X:

Het is 29 november. Precies 77 jaar geleden besloot de VN (resolutie 181) tot opdeling mandaatgebied in joodse en arabische staat. De Joden accepteerden, de Arabieren begonnen een oorlog, die duurt tot vandaag. Hoe zou de wereld er nu uitzien als zij toen voor vrede hadden gekozen.

Ik deed dat omdat de afgelopen maanden, tijdens alle demonstraties en ook wel commentaren in kranten, regelmatig was te horen en te lezen, dat Israël geen recht zou hebben op een eigen staat.

Als de Joden in het Midden-Oosten wilden doorleven, dan in een Palestijns-Arabische staat. Vandaar mijn boodschap over resolutie 181 en het delingsplan. Te meer omdat ik steeds meer lees dat het mandaatgebied in 1947 niet 'leeg' was. Er woonden al Arabieren, en die kregen er een grote groep Joden bij. Iemand die daar mooi over vertelt is Ari Shavit (toen eindredacteur bij het zeer kritische *Haaretz*), in zijn onvolprezen boek *Mijn belofde land*.

Welnu ik heb het geweten.

Vooropgesteld, de tweet kreeg massale steun en is ook massaal bekeken (voor de kenners: 125.000 views), maar de kritiek was ook niet mals.

En die kwam er inderdaad op neer dat de VN helemaal het recht niet hadden om een gebied waar al eeuwen Arabieren woonden zo maar te verdelen, en wel met als andere partij een groep nieuwkomers.

Goedwillende critici meenden dat als Joden in het gebied wilden blijven wonen, zij dat inderdaad in een Palestijnse staat moesten doen, terwijl de meer uitgesproken critici zich afvroegen of er eigenlijk wel een plek was voor Joden in dit gebied.

Wanneer er in de internationale politieke en diplomatieke wereld kritiek is op het beleid van Israël, hoor ik nog geen stemmen die terug willen achter resolutie 181, maar het begint te gisten.

En eerlijk is eerlijk, de meerderheid in Israël wil het ook niet meer. Ook voor hen is de 'Twee staten oplossing' dood. Ruim 77 jaar lijkt te lang voor het overleven van een resolutie. Maar hoe dan verder als Joden en Arabieren? «

Overblijfsel van de grens tussen Oost- en West-Jeruzalem zoals die er was tot 1967

Abraham erft de wereld

'From the river to the sea', is dat de plaats waar het volk van Abraham woont? Paulus zegt dat de stamvader van Israël erfgenaam van heel de aarde is. Dat is allesomvattend. Van zee tot zee zal Abrahams grote Zoon regeren, zover men volken kent. Daar zal dus ook het volk van Abraham wonen.

Je zult de wereld maar erven. Dat is niet niks. Abraham kreeg die belofte. Paulus schrijft erover aan de gemeente in Rome. Wist de gemeente waar het over ging? Het merendeel van de Romeinse gelovigen was van Joodse afkomst. Zij kenden de woorden erven en erfgenaam ongetwijfeld. In het Oude Testament zijn dat namelijk heel belangrijke woorden. Ze hebben te maken met het erven van land.

Van land naar wereld

Aan Abraham (en zijn nageslacht) is meermalen het land Kanaän als erfbezit beloofd, maar ook ontelbaar veel nakomelingen. In Romeinen 4 is echter geen sprake van het erven van land, maar van het erfgenaam zijn van de wereld. Je kunt dan denken aan de mensenwereld, maar ook aan de geschapen wereld (Rom. 1:20, 3:6 en 19). Hoe kan het land nu de wereld worden? Allereerst is het een bekend principe in de Bijbel dat de vervulling van Bijbelse profetie de categorieën waarin zij oorspronkelijk is gegeven te boven gaat. De belofte

verlossing uit de ballingschap staat bijvoorbeeld ook symbool voor een nog grotere verlossing, die Israël te wachten staat.

In de tweede plaats beloofde God aan Abraham niet alleen land, maar ook een ontelbaar groot nageslacht. Door zijn nageslacht zouden alle volken van de aarde gezegend worden (Gen. 12:3, 18:18, 22:18). De naamsverandering in Genesis 17 wijst daar ook op. Abram werd Abraham, vader van een menigte volken (Rom. 4:17). Die belofte vermenigvuldiging bracht de rabbijnen uit de intertestamentaire periode tot de conclusie dat God hun een erfdeel zou geven van zee tot zee en van de rivier tot aan de einden van de aarde (vgl. Jezus Sirach 44:19-21; Jubileeën 22: 13-14 en 32:19).

In de derde plaats zijn er in het Oude Testament zelf indicaties dat de belofte van het land zich uitbreidde naar de wereld. Denk aan Psalm 72:8: *En hij zal heersen van de zee tot aan de zee, en van de rivier tot aan de einden der aarde*. In dat gebed voor de koning herinnert de psalmist aan de belofte die God aan Abraham deed (Gen. 15:18). Opmerkelijk is dat deze tekst terugkomt in

samen luisteren

Want de belofte is niet door de wet aan Abraham of zijn zaad geschied, namelijk, dat hij een erfgenaam der wereld zou zijn, maar door de rechtvaardigheid des geloofs.
(Romeinen 4:13, Statenvertaling)

Geert Jelle Post
(chr. geref. predikant en
deputaat Kerk en Israël)

Zacharia 9:10, waar deze deel uitmaakt van een profetie over het vrederijk.

Via de Messias

Abrahams invloed in de wereld zal dus groot zijn. Niet het minst via de Messias, die uit hem geboren zou worden. Zijn komst is voor heel de wereld beslissend. Hij krijgt de heidenen tot Zijn erfdeel en de einden van de aarde tot Zijn bezit (Psalm 2:8). De heerschappij van de Messias is universeel. Daarbij zijn de gelovigen (de geestelijke kinderen van Abraham), in Christus, mede-erfgenamen van de wereld. De zachtmoedigen, zij die de HEERE verwachten, zullen de aarde beërvan (Ps. 37:9 en 11, Mat. 5:5).

Op grond van bovenstaande dingen kunnen we concluderen dat het voor de gelovigen in Rome niet vreemd in de oren heeft geklonken dat Abraham de belofte kreeg dat hij een erfgenaam van de wereld zou zijn. Alle volken van de aarde worden in hem gezegend.

Daarbij kun je stellen dat als ergens op aarde voor Israëls Messias wordt gebogen, dat dan blijkt dat God Zijn belofte aan Abraham vervult. De wereld wordt in Abrahams nageslacht gezegend. En inderdaad, straks wordt heel de aarde met Gods heerlijkheid vervuld (Psalm 72:19). Abraham en zijn gelovig nageslacht zullen de aarde beërvan.

Niet door prestatie

Het meest belangrijk in de tekst is trouwens niet dat de inhoud van de belofte de wereld is, maar de manier of de tijd waarop de belofte aan Abraham gedaan is. Dit

(bron: www.sangeedham.com)

maakt de context duidelijk. Hij is niet door de wet, maar door de rechtvaardigheid van het geloof ontvangen. De wet was immers nog niet gegeven aan Israël. Dat zou pas later gebeuren. Erfgenaam worden op grond van leven naar de wet zou onmogelijk zijn. De wet bewerkt bovendien toorn (Rom. 4:15).

Daarom rust het erfgenaam zijn op geloofsvertrouwen en dus op genade. Abraham is geen vader van alle gelovigen geworden door prestatie, slechts door aan Gods

Voortborduren op de landbelofte

lippen te hangen. Dat is genade alleen. Die genade is nodig voor zowel Joden als heidenen in de gemeente van Rome. Zicht daarop kan ervoor zorgen dat de aanwezige spanningen tussen groepen in de gemeente minder worden. Abraham is de vader van alle gelovigen (vers 1).

Landbelofte?

Zegt Romeinen 4:13 ook iets over de landbelofte? Zeker wel. Zoals Abraham niet alleen vader van het Joodse volk, maar van een menigte volken is, zo geldt de belofte dat Abrahams natuurlijk nageslacht niet alleen het land Kanaän zou beërvan, maar ook dat Zijn geestelijk nageslacht de wereld zou beërvan.

Het feit dat er gesproken wordt over de belofte aan Abraham, dat hij erfgenaam van de wereld zou zijn, betekent dus niet dat het concrete land er niet meer toe doet. Integendeel. Er wordt in de tekst op de landbelofte voortgeborduurd, zou je kunnen zeggen. Er komt als het ware een dimensie bij. De landbelofte wordt in de brieven van Paulus op geen enkele manier ter discussie gesteld. Die stond als een huis, daar werd niet aan getwijfeld. De belofte waar Paulus hier over spreekt mag je zeker als onderstreping zien dat God (al) Zijn beloften aan Abraham niet vergeet. «

Gespreksvragen:

1. Heeft de belofte aan Abraham ook betrekking op de nieuwe hemel en de nieuwe aarde? Zo ja, op welke manier?
2. Abraham is geen vader van alle gelovigen geworden door prestatie, slechts door aan Gods lippen te hangen. Wat betekent dit voor u?

Het zijn de joden wel...

'T'en zijn de joden niet, Heer Jesu, die u cruysten', dichtte Jacobus Revius. Nee, hij was het zelf, 'want dit is al geschiet, eylaes! om mijne sonden.' In de kerkgeschiedenis heeft eerder het tegengestelde de boventoon gevoerd. Vaak zijn de joden aangeklaagd en belaagd, omdat zij Jezus lieten kruisigen. Er waren méér redenen. In het vroegchristelijke geschiedwerk van bisschop Eusebius komen er vier naar voren.

Eusebius van Caesarea (ca. 263-339) staat bekend als de vader van de kerkelijke geschiedschrijving. Omstreeks het jaar 324 rondde hij zijn tiendelige *Kerkgeschiedenis* af. Stilistisch is het boek geen juweel. Toch is het een indrukwekkend boek: bijzonder is dat het opent met een paragraaf over de pre-existentie en goddelijkheid van de Redder, die de wording van de kerk bepaalde. Het is ook een belangrijk boek, want het bevat een schat aan oude, niet anders bewaard gebleven bronnen in de vorm van lange citaten en mondelinge overlevering. In wat Eusebius beschreef zien we de kerk zich snel ontwikkelen, proeven we de energie die haar bezielde. Zijn boek geeft ons een beeld van vervolgingen, martelingen en kerkscheuringen. Het eindigt met de vrede die keizer Constantijn haar schenkt.

Christusmoordenaars

Als het gaat over de joden slaat Eusebius heel andere tonen aan. Niet vanaf het begin: 'hun' wet werd be-roemd en doordrong elke hoek van de wereld. Die werd er beter van. Christenen mogen dan een jong volk zijn, de Hebreeën – die benaming gebruikt Eusebius voor deze fase vaker dan 'joden' – werden gerespecteerd vanwege hun lange verleden. Eusebius claimt dat christenen dezelfde godsdienst praktiseerden als aartsvader Abraham.

De joden begingen echter de fout Jezus niet als de Messias te erkennen. Keer op keer laat Eusebius het verwijt doorklinken dat zij hem gekruisigd hebben. Het lijden dat hen overkomt, is meer dan verdiend. God wreekt het lijden en de dood van zijn Zoon. Dit is een 'klassiek' verwijt geworden, dat de eeuwen door is opgerakeld om de joden het vuur aan de schenen te leggen.

Christenvervolgers

De ellende voor de joden, zo benadrukt Eusebius, begon in de tijd van Pilatus. De joden komen in zijn *Kerkge-*

schiedenis echter niet alleen maar voor als Christusmoordenaars, ze waren ook fanatieke christenvervolgers. Na Jezus' dood beraamden zij veel samenzweringen tegen zijn leerlingen. Treffend is dat Eusebius de ondergang van Jeruzalem in het jaar 70 niet alleen koppelt aan Jezus' dood, maar ook aan die van zijn broer Jacobus de Rechtvaardige, de eerste bisschop van Jeruzalem. Hij werd door joden van de tempel naar beneden gegooid, gestenigd en met een knuppel doodgeslagen.

Als bisschop Polycarpus van Smyrna ca. 156 na Christus door de Romeinse gouverneur tot de brandstapel wordt veroordeeld, verzamelt de massa hout en takken. Eusebius schrijft dat de joden 'zoals gewoonlijk meededen, enthousiaster dan wie dan ook'.

Ongezeglijk

Eusebius vertelt ook hoe de christenfilosoof Justinus in Efeze de discussie aangaat met Trypho, een vooraanstaand joods geleerde. Twee punten brengt hij volgens Eusebius naar voren. Allereerst verwijt hij de joden dat zij feitelijk messiaanse passages uit de Schriften wegsnijden. In de tweede plaats stuurden zij boodschappers naar alle windstreken om te waarschuwen tegen de goddeloze sekte van de christenen.

Joden verminken dus het Oude Testament en bovendien dwarsbomen zij de voortgang van het evangelie.

Verkeerde voeding

In een inleiding op een Engelse editie van Eusebius' *Kerkgeschiedenis* vergelijkt G.A. Williamson hem met de profeet Elia, die ijverde voor zijn God. Williamson constateert dat hij geobsedeerd was door de ideeën van wraak en goddelijke gerechtigheid.

Die keren zich niet uitsluitend tegen de joden: ketters en scheurmakers krijgen ook hun beurt. Toch kan het niet verbazen dat het beeld dat Eusebius als gezaghebbend geschiedschrijver van de joden neerzet, viervoudig voeding heeft gegeven aan jodenvervolgung. «

De nationale vogel

Het land Israël is door zijn unieke ligging een paradijs voor natuurliefhebbers. Het heeft door het afwisselende landschap ook een grote biodiversiteit. Als schakel tussen drie werelddelen ligt het land op één van de belangrijkste vogeltrekroutes van de wereld. In de Bijbel worden ruim 35 soorten genoemd. In deze bijdrage de hop.

Hop

De hop is door zijn grote kuif een opvallende en makkelijk te herkennen vogel. Hij komt met uitzondering van de woestijngebieden veel voor in Israël. Hij is de nationale vogel van Israël (zoals de grutto dat is van Nederland). Al struinend in parken prikt hij met zijn lange snavel wormpjes uit de bodem. Hoewel hij met zijn bontgekleurde vleugels in de vlucht snel opvalt, zie je hem op de bodem door de oranje schutkleur toch makkelijk over het hoofd. De Bijbel noemt de vogel in de lijst van de onreine dieren (Leviticus 11:19 en Deuteronomium 14: 18).

Bewogen hart in oorlogstijd

Hoe houd je je hart zacht in wat je aan den lijve ervaart als een 'polarisatie-tango'? Dat is de vraag die de joodse journaliste Nataschja van Weezel bezighoudt in een mooi boekje. Beantwoordt ze de vraag ook?

Van Weezel beschouwt zichzelf als een links georiënteerde jood, met een progressief en humanistisch wereldbeeld. Van het kabinet-Neta-nyahu, dat zij als integraal 'extreem-rechts' ziet, moet zij niets hebben. Van jongs af is zij verbonden geweest met Israël, dat in haar familie gold als 'verzekeringsspolis' voor als het antisemitisme elders in de wereld ondraaglijke proporties zou aan-nemen. Intussen was zij altijd uit op dialoog. Graag deed zij mee aan gespreksgroepen van moslims en joden. Vanaf de Gaza-oorlog van 2014 werd dat moeilijker. Toch was zij ervan overtuigd dat deze ontmoetingen eraan bijdroegen dat ze elkaar bij een volgende oorlog niet weer zouden kwijtraken. Sinds 7 oktober 2023 is haar wereld in duigen gevallen.

Verbindende middenpositie

Van Weezel keert zich tegen de opvatting dat Israël een koloniaal project was, met het doel een ander volk politiek, sociaal en economisch uit te buiten. Volgens haar waren joden vluchtelingen, die terugkeerden naar een land waar ze oorspronkelijk vandaan kwamen en waarmee de band altijd ongebroken was gebleven. Zij waren niet op zoek naar olie, slaven of goud, maar naar veiligheid. De verrechtsing in de Israëlische samenleving roept sterke vervreemding op bij Van Weezel. Zij heeft een open oog voor de bedenkelijkheid van allerlei maatregelen en gedrag die het de Palestijnen moeilijk maken. Zij pleit voor een Palestijnse staat, maar het bestaan van Israël is voor haar ook een noodzakelijkheid; zij ziet zich in die zin als zionist. Het

boek is een pleidooi voor een radicale, verbindende middenpositie.

Eenzaam

Voor veel joden maakt deze positie Van Weezel tot landverrader. Oude contacten uit de dialooggroep eisen van haar dat ze volledig afstand neemt van 'de nieuwe nazi's' in 'de terreurstaat Israël'. Een vroegere vriendin noemt haar tante van 91 jaar een oorlogsmisdadiger, alleen omdat zij in Israël woont. Van Weezel maakt het zichzelf niet makkelijk en toont zich een moedig mens. Zij kijkt niet weg van de verschrikkingen in Gaza, ervaart de intimidatie te midden van een pro-Palestijnse demonstratie en via haar sociale mediakanalen. Er staan heel wat citaten in dit boek die doen begrijpen dat zij slecht slaapt en op straat geregeld over haar schouder kijkt. Van Weezel voelt zich jood, maar

is niet-religieus. Haar credo is dat mensen meer moeten kijken naar wat hen verbindt, minder naar hun verschillen. Zij gelooft in empathie. Zij wil in gesprek blijven, maar vindt slechts weinig gesprekspartners. Herhaaldelijk overvallen de wanhoop en de twijfel haar.

Dodengebed

Er zijn kanttekeningen te maken bij onderdelen van dit boek. Waardevol eraan is dat het goed zicht geeft op de woede, de vijandschap en de onmacht in het Israëlisch-Palestijns conflict. Van Weezel houdt het vooral bij de joodse kant. Zij laat wel de duistere kant van Hamas en verwante groeperingen zien, maar legt de bal voor een oplossing (eenzijdig) bij Israël.

Opvallend is dat de titel geen vraagteken bevat en de inhoud van het boek weinig antwoorden biedt op de vraag hoe je je hart zacht houdt. Toch staat het er wel in. Eenmaal begint Van Weezel, bij het zien van lijsten met namen van omgekomen Gazaanse kinderen, spontaan het Kaddisj te bidden, het joodse gebed voor de doden: 'Het is het enige gebed dat ik ken.' Het woord naastenliefde komt in dit boek niet voor, Van Weezel brengt het wel in de praktijk. God staat evenmin in dit boek. In het dodengebed is Hij de bron van hoop en de schepper van vrede. «

N.a.v. Nataschja van Weezel, *Hoe houd je je hart zacht. Een pleidooi voor het radicale midden in tijden van oorlog*, uitg. Atlas Contact, Amsterdam-Antwerpen 2024, 144 blz., € 17,99.